

ЕТИЧНО-ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

Наталія Семен

*Національний університет „Львівська політехніка”,
кафедра журналістики та засобів масової комунікації,
вул. Князя Романа, 3, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: eliashevaska1990@ukr.net*

У статті досліджено етичні та професійні способи боротьби з інформаційною агресією щодо України з боку Російської Федерації. Також проаналізовано контент традиційних ЗМІ в епоху активного розгортання російської інформаційної агресії, а також групи в соціальних мережах, які спрямовані на боротьбу з цим агресором. Відтак, можемо констатувати, що сьогодні в українському медіапросторі дедалі частіше проявляють себе процеси спроби удару у відповідь російській пропаганді. Проте українським журналістам і владі потрібно ще багато попрацювати над цим.

Ключові слова: інформаційна агресія, пропаганда, контент, медіа, соціальні мережі, інформаційна безпека.

Через активне розгортання збройної агресії проти України з боку Росії, стрімких обертів набирає й інформаційна війна. Очевидно, що ситуація, яка відбувається зараз, детально продумувалась ворогом не один рік. Врешті-решт повідомлення російських ЗМІ про події останніх років в Україні спровокували низку проблем і стереотипів, що призвели до розгортання воєнних дій на території нашої країни. Відтак, журналістам українських ЗМІ сьогодні дуже важко боротися із шаленою атакою з боку російських медіа. Адже ця боротьба не має порушувати всі етичні та професійні норми діяльності журналіста.

Мета статті полягає в тому, щоб з'ясувати допустимі способи боротьби українських мас-медіа з російськими, не порушуючи ні етичних, ні професійних вимог.

Об'єктом статті є матеріали в сучасному українському медіапросторі, присвячені подіям в зоні АТО та окупованому Криму. *Предмет* статті – етичні та професійні норми діяльності українських журналістів під час інформаційної війни з боку Росії. *Завдання* – проаналізувати дотримання українськими журналістами етичних та професійних норм у своїй діяльності.

Сьогодні ми бачимо як російська пропаганда набирає все більшу кількість однодумців, серед них чимало відомих та впливових осіб, які здатні вести за собою маси. Підкріплено це й вміло сфальсифікованою відеокартинкою чи фото, а також майстерно написаним текстом у газеті чи постом у соцмережі. Одразу помітно, що Кремль не жаліє коштів та інтелектуальних ресурсів на ведення інформаційної атаки, яка й спровокувала збройний конфлікт на Донбасі з численною кількістю людських жертв. Ми

бачимо як змінилось ставлення до України з боку інших країн, як у позитивний, так і в негативний бік, а також спостерігаємо і зародження зерна сумніву щодо дій чинної влади в українців, а особливо на окупованих територіях.

Проаналізувавши матеріали українських ЗМІ, бачимо, що такі країни, як Китай, Сербія, Боснія і Герцеговина, Вірменія, підтримують політику Путіна щодо України, та вважають анексію Криму правильним кроком з боку Російської Федерації. Перші особи цих країн зізнаються у підтримці ворожих дій Кремля, ось, приміром, як висловлюються деякі з них:

- *„Останні тривожні події в Україні, спровоковані за задалегідь підготовленими змовницькими сценаріями США і країн Заходу і при їх підбурюванні, переконливо показують, хто насправді є призвідником усіх бід на нашій планеті, хто домагається повалення серед білого дня суверенної держави і жорстокого нехтування прав народів на самовизначення”, – сказав посол КНДР Кім Ен Дже [9].*
- *„Ми представляємо організацію «Рух четників», їх можна порівняти з козаками в Росії. Наша мета – надати підтримку від імені сербського народу російському народу. Зараз у вас такий же момент, як був у Сербії. Захід і Євросоюз дають гроші опозиції і розповідають, як добре жити в Європі, однак це брехня”, – заявив пре'єр-міністр Сербії Івіца Дачич [10].*

На нашу думку, така підтримка дій Росії з боку цих країн – не випадкова. Адже Росія є сильним гравцем на торговельному ринку. А практично кожна з цих країн має товарообіг з Росією.

Що ж до негативного ставлення, то понад 70 % засуджують політику Кремля. Зросло невдоволення Росією і на Близькому Сході, в Азії та Африці.

Відтак, сьогодні вітчизняний медіаринок має з особливою обережністю відповідати на інформаційну агресію з боку Росії, аби не втратити у пастку, яку готує ворог, і не втратити свій авторитет серед тих, хто нам довіряє і підтримує. На нашу думку, українські журналісти можуть контролювати перебіг інформаційної агресії. Потрібно об'єднати кращих журналістів, тих, кому довіряють і наслідують, для того, щоб вони працювали на відновлення іміджу, подавали інформацію у якісно новому форматі.

Потрібно подавати новини, зображаючи обидві сторони конфлікту, залучати фахівців, підкріплювати інформацію добре перевіреними фактами. У жодному випадку не треба давати оцінок, адже така інформація є, певною мірою, суб'єктивною, і може спровокувати напад агресії у ворога.

Сьогодні чимало досліджень медіаекспертів свідчать про інформаційну ізоляцію окупованих територій. Тобто, у цих регіонах транслюються виключно російські канали, а українські – зникають з медіапростору. Відтак жителі цих територій стають безумовними жертвами російської пропаганди. Вони кожного дня слухають і дивляться новини про велич Росії і про фашизм та суцільну біду в Україні. Тому назривають такі повстанські настрої. Та спостерігаємо і позитивну тенденцію, адже українська сторона намагається боротись з цим і дещо таки виходить. Наприклад, у Краматорську і Севе-родонецьку запустили обласні проукраїнські канали. Але між тим, сьогодні журналісти не намагаються знайти цікаві теми, вони женуться за сухими фактами. Перемикаючи канали, читаючи друковані ЗМІ, бачимо, що усі новини зводяться до „копі-пасту”, тобто

одного і того ж. Складається враження, що сьогодні головна мета ЗМІ примусити людей кожного дня вивчати напам'ять новини. Адже глядач не бачить або не читає нічого нового, він спостерігає за односторонністю в подачі новин у сучасних ЗМІ.

В умовах інформаційної війни журналісти повинні постійно працювати над собою. Це мають бути як інтелектуальні, так і моральні, фізичні самотренінги. Тобто, потрібно бути обізнаними у всіх аспектах роботи в гарячих точках, а також у форматі подачі новин із зони АТО. Журналісти повинні враховувати всі ризики і небезпеки, які можуть спіткати їх у роботі. Потрібно навчитись працювати з журналістською технікою в умовах роботи в гарячих точках, а також потрібно вміти поводити себе з бойовиками.

Відома журналістка Анастасія Станко радить, в таких умовах бути самим собою. І навіть, якщо Ви бачите, що агресор б'є ні в чому не винну людину, Ви не повинні показувати свого невдоволення цим, як би це жорстоко не звучало [7]. Треба діяти виважено і не показувати своїх симпатій, цим Ви не допоможете постраждалому, не отримаєте потрібну інформацію, а навпаки – можете накликати летальний випадок.

Прикро, але сьогодні, у такий складний час, журналістів не вчать цьому, вони не знають як поводитись в умовах як інформаційної, так і збройної війни. Саме тому, маємо таку велику кількість жертв серед журналістів.

Крім цього, журналісти повинні зрозуміти, що інформаційну війну ми не програли, а у збройній війні – ми сильніші, ніж противник. Потрібно тримати в тонусі себе, відтак це передається і читачам чи глядачам. У час науково-технічного прогресу українські журналісти можуть все. Якщо поглянути на контент соцмереж, то бачимо, що російський агресор щодня наносить рішучі інформаційні удари. Лідерами у розповсюдженні російської пропаганди у соціальних мережах сьогодні є: „Сводки от ополчения Новороссии”, „Новороссия, RT на русском: новости канала Russia Today”, „Новости Новороссии”, „Интернет-ополчение”, „Сводки ДНР ЛНР. Новороссия”. У цих групах контент оновлюється практично кожних п'ять хвилин, вони мають велику аудиторію, відтак поширюють дезінформацію з неймовірною оперативністю та псевдочесністю. І неозброєним оком видно, що Кремль щоденно вкладає великі гроші у цю війну. Проте Україна має досить вдалі спроби з боротьбою проти пропаганди у соцмережах. На протипагу цим групам, українські користувачі створюють свої групи, які спростовують „путінську пропаганду”, це: „УКРОП | ПРАВИЙ СЕКТОР | НОВИНИ АТО”, „Наше українське | АТО”, „Український простір”, „УКРАЇНА LIVE - НОВИНИ • АТО”, „ВІЙНА ЗА УКРАЇНУ - АТО НОВИНИ СХОДУ”, „Інформаційний опір”, „Україна — понад усе! | Новини • АТО”. Новини тут оновлюються також дуже часто, практично кожних дві хвилини. Ці групи, окрім подачі новин, займаються ще й волонтерською роботою у мережі. Наповненням цих груп займаються як журналісти, небайдужі, так і самі військові, які доносять інформацію з перших вуст, з поля бою. Відтак, сьогодні такі групи в соціальних мережах є джерелом новин для багатьох впливових телеканалів та авторитетних газет.

Що ж до більш традиційних медіа, типу газети та телебачення, то тут журналісти повинні чітко окреслити межі своєї аудиторії. Тобто, для жителів Донбасу, Криму, Сходу, Заходу, Півдня та Центральної України та не окупованих територій мають бути різні інформаційні потоки. Інформація має бути збалансована і неоднобока. Треба висвітлювати різні погляди, не боятись спілкуватись з противником [3, с. 168].

Сьогодні бачимо, що такі канали, як ICTV та „24 канал” є лідерами у боротьбі з інформаційною агресією. Адже за останній рік в їх ефірі з’явилося чимало телепередач, які показують нищість і безглуздість російської армії, „ДНР” та „ЛНР”.

Програма „Гражданская оборона” в ефірі ICTV щотижня транслює сюжети про сучасні події на фронті, залучає експертів, застосовує оперативні методи зйомки, тобто, самі ж герої програми чи воїни АТО мають змогу зняти на мобільний ту чи іншу ситуацію чи резонансну подію, викликаючи у глядача „ефект присутності” на полі бою. Програма має викривально-публіцистичний характер, вона створена, аби руйнувати міфи, породжені російською пропагандою. Творці цього проекту подбали і про те, щоб передачу можна було переглядати в Інтернеті, адже на окупованих територіях не завжди є змога дивитись українські канали.

Ще одна програма каналу ICTV, яка покликана спростовувати пропаганду – це „Інсайдер”. Ця передача має викривальний характер, журналісти проводять розслідування. Тематика – різноманітна, та переважають в ефірі програми розслідування роботи як української, так і російської армії, журналісти намагаються з’ясувати, чому Україна опинилась в стані війни та причини анексії Криму. Сама назва розкриває зміст програми, адже „інсайдер” – це особа, яка має доступ до конфіденційної інформації.

„Антизомбі” – програма, яка показує як наносять інформаційні удари різні російські ЗМІ, вона ґрунтується на порівнянні і зіставленні фактів. Програма „Антизомбі” надає можливість глядачеві подумати і зіставити факти різних сторін, відтак, зрозуміти де правда, а де брехня. Специфіка програми полягає в тому, що кожного тижня її творці показують як далеко зайшла путінська пропаганда, демонструючи у своєму ефірі відео, аудіо та інший „засмічений” контент російських ЗМІ.

„24 канал” також активно намагається протистояти інформаційній агресії. В ефірі каналу бачимо багато новинних сюжетів, спрямованих на протидію пропаганді, їх автори залучають фахових експертів, аби якомога детальніше розкрити інформацію та переконати глядача у її правдивості. Яскравим прикладом є програма „Крым.Реалии”, де журналісти показують як живе окупований Крим.

Можемо констатувати, що сьогодні на українському медіапросторі дедалі частіше проявляють себе процеси спроби боротьби з російською пропагандою. Вони збирають довкола себе чимало прихильників, як у новітніх, так і в традиційних ЗМІ. Однак за такою стрімкою популярністю журналістам цих медіа потрібно особливо звертати увагу на моральний аспект, при цьому не боятись застосовувати як технічний, так і свій інтелектуально-творчий потенціал.

Список використаної літератури

1. Аронсон Э. Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление / Э. Аронсон, Э. Праткинс. – С. Пб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 384 с.
2. Горчинська О. Георгій Почепцов: Інформаційна війна веде до наступного кроку – війни фізичної / Олександра Горчинська // mymedia.org.ua. – 2014. – Режим доступу: http://www.mymedia.org.ua/konkurs/ukraina/infowars/georg_y_pochepcov_nformac_yn_v_yna_vede_do_nastupnogo_kroku-v_yni_f_zichno.html

3. Еляшевська Н. Ф. Вразливість України до інформаційної війни / Н. Ф. Еляшевська // Теле- та радіожурналістика. – Львів, 2015. – Вип. 14. – С. 165–169.
4. Кабаненко І. Інформаційна війна Росії проти України побудована на суцільній брехні / Ігор Кабаненко. – Режим доступу: <http://uapress.info/uk/news/show/28496>
5. Маруненко О. Зовнішні і внутрішні інформаційні війни у медійному просторі України / О. Маруненко // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – К., 2011. – №4. – С. 91–95.
6. Мудрак Л. Стандарти журналістики в умовах війни: переосмислення / Мудрак Л. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/standarti_zhurnalistiki_v_umovakh_viyuni_pereosmislennya
7. Панарин И. Н. Технология информационной войны / Игорь Николаевич Панарин. – М. : КСП+, 2003. – 319 с.
8. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Георгій Почепцов. – К. : Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2015. – 497 с.

Стаття надійшла до редколегії 10. 09. 15

Прийнята до друку 05. 10. 15

ETHICAL AND PROFESSIONAL JOURNALIST ASPECT OF AGGRESSION IN INFORMATION

Natalia Semen

*National University “Lviv Polytechnic”,
Department of Journalism and Mass Communication,
Kniazia Romana Str., 3, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: eliashevaska1990@ukr.net*

The article explored the ethical and professional ways to deal with the information aggression against Ukraine by the Russian Federation. Also analyzed the content of traditional media in the era of information active deployment of Russian aggression and of social networks that aim to fight against this aggressor. Therefore, we can say that today in the Ukrainian media space is increasingly manifest themselves processes attempt retaliation Russian propaganda. However, journalists and Ukrainian authorities still have much to work on this.

Through active deployment of armed aggression against Ukraine from Russia is gaining rapid momentum and the information war. Ukrainian journalists today very difficult to combat the onslaught of the Russian media. After this fight does not have to violate all ethical and professional standards of journalism.

Today, the domestic media market with caution must respond to information aggression from Russia, do not get the trap being prepared enemy and not to lose its credibility among those who trust us and support.

Journalist must submit news, portraying both sides, to attract professionals back up information well proven facts. In no case should provide estimates since this information is, to some extent, subjective, and can provoke an attack of the enemy aggression.

We can say that today the Ukrainian media space is increasingly manifest themselves process attempts to combat Russian propaganda. They gather around him many supporters, both new and traditional media. However, such rapid popularity of these media reporters need to particularly pay attention to the moral dimension, is not afraid to use technical as well as their intellectual and creative potential.

Key words: information aggression, propaganda, content, media, social networking, information security.